

עין משפט ונר מצוה

י א ב מיי פ"א מהל' תרומות הל' כ טוש"ע י"ד ס' שלח ספ"ק יא: יא ג מיי פ"ד שם הל' ח טוש"ע י"ד ס' שלח

ספ"ק לה: יב ד מיי פ"ו מהלכות בכורים הל' ו טוש"ע י"ד ס' של ספ"ק ב: יג ה מיי פ"ד מהלכות בכורות הל' א טוש"ע י"ד ס' שם ספ"ק ב: יד ו מיי שם טוש"ע שם ספ"ק ג:

תורה אור השלם

1. ראשית דגגך תירשך ויצהרך וראשית גו צאנך תתן לו:

דברים יח ד
ראשית ערסותכם חלה תרימו תרומה בתרומת גרן פן תרימו אתה: במדבר טו כ
ובקצרכם את קציר ארצכם לא תכלה פאת שדך לקצר וּלְקַט קצירך לא תלקט: ויקרא יט ט
כל הבכור אשר יולד בבקרך ובצאנך הובר תשידש לך אֱלֹהֶיךָ לא תעבד בכבד שורך ולא תגו בקבֹר צאנך: דברים טו יט
והקבאתם שמה עלתיכם ובהיכם ואת מעשרותיכם ואת תרומת ידכם ותרדכיכם ותבתיכם ובכרת בקרכם וצאנכם: דברים יב ו
ובתבתכם על מנחת ביתך ובשעריך:

דברים ו ט
למען ירבו ימיכם וימי בניכם על האדמה אשר נשבע ה' לאבותיכם לתת לקדם בימי השמים על הארץ: דברים יא כא

שיטה מקובצת

א וצאנך למה לי. ג"ב ע"י

חוס' בכורות דף ב' ע"א:

ט ואני שמעתי שאין לו תקנה לפי שאין ברירה שאם בא להפריש מנצח: ט ופן הישן על הישן שבו וכי הכי ריש חדש וישן בחולין:

קלה:

ורבנן **א**א **ב**כתוב **א**א וי"ו **ו**לא **ר**אשית. וא"ת לרבנן נמי תקשי לא לכתוב כאן ולא ראשית ואנא ילפינא מדגנך דשותפות עובד כוכבים פטור מראשית הגז דמדאמרי רבנן לעיל ראשית הפסיק הענין משמע הא לאו ראשית הוה ילפינן מרישיה דקרא וי"ל דרבנן לדבריו דר' אלעאי קא אמרי לדברך דבעי למילף מרישיה דקרא הא ראשית הפסיק הענין: **ואב"א** שותפות עובד כוכבים בתרומה רבנן חיובי מחייבי. מתוך פ"ה אחרון משמע דמדגנך ליכא למעוטי שותפות עובד כוכבים דסברא הוא לחלק צין של עובד כוכבים לגמרי צין של שותפות אצל גזו אין סברא לחלק שכלל זהמה וזהמה יש לעובד כוכבים חלק זה ולא קרינא בחדא מינייהו כאנך ומימה דא"כ מה אינטריך לרבנן קרא דלאנך הא מדגנך דרשינן ולא של עובד כוכבים וילפינן גזו דשל עובד כוכבים פטור וכיון דשל עובד כוכבים פטור של שותפות נמי פטור כדפרישית שאין סברא לחלק (ו) ז"ל דלאו סברא הוא כלל דאפילו ידעינן דשל עובד כוכבים פטור מ"מ לא ידעינן דשל שותפות פטור בשותפות עובד כוכבים והשתא מדגנך ילפינן גזו דשל עובד כוכבים פטור ואינטריך כאנך לשל שותפות אף לפי קמא בקונטרס דדגנך אחא ולא דיגון עובד כוכבים ז"ל האי סברא דאי לא תימא הכי לרבנן מנא להו דשותפות עובד כוכבים פטור בראשית הגז אימא כאנך למעוטי של עובד כוכבים אצל שותפות עובד כוכבים חייב: **אמר רבא** ומודה רבי אצט"א בתרומה. נראה דסבר כלישנא בתרא דאין סברא למעט של עובד כוכבים טפי משל ישראל דללישנא קמא דלית לן למעוטי מחד קרא אלא שותפות עובד כוכבים ולא שותפות ישראל לא הוה נריך בכל הנהו דמייתי קרא לרבות שותפות ישראל:

ידרך אין דשותפות לא **כתב** רחמנא **ובכורות** בקרכם וצאנכם **אלא בקרך** ו**צאנך** למה לי ילמעוטי שותפות עובד כוכבים מוזה אף על גב דכתיב **ביתך** דידך אין שותפות לא כתב רחמנא **למען** ירבו ימיכם וימי בניכם **ואלא** **ביתך** למה לי וי"ו **ו**לא **ר**אשית. וא"ת לרבנן נמי תקשי לא לכתוב כאן ולא ראשית ואנא ילפינא מדגנך דשותפות עובד כוכבים פטור מראשית הגז דמדאמרי רבנן לעיל ראשית הפסיק הענין משמע הא לאו ראשית הוה ילפינן מרישיה דקרא וי"ל דרבנן לדבריו דר' אלעאי קא אמרי לדברך דבעי למילף מרישיה דקרא הא ראשית הפסיק הענין: **ואב"א** שותפות עובד כוכבים בתרומה רבנן חיובי מחייבי. מתוך פ"ה אחרון משמע דמדגנך ליכא למעוטי שותפות עובד כוכבים דסברא הוא לחלק צין של עובד כוכבים לגמרי צין של שותפות אצל גזו אין סברא לחלק שכלל זהמה וזהמה יש לעובד כוכבים חלק זה ולא קרינא בחדא מינייהו כאנך ומימה דא"כ מה אינטריך לרבנן קרא דלאנך הא מדגנך דרשינן ולא של עובד כוכבים וילפינן גזו דשל עובד כוכבים פטור וכיון דשל עובד כוכבים פטור של שותפות נמי פטור כדפרישית שאין סברא לחלק (ו) ז"ל דלאו סברא הוא כלל דאפילו ידעינן דשל עובד כוכבים פטור מ"מ לא ידעינן דשל שותפות פטור בשותפות עובד כוכבים והשתא מדגנך ילפינן גזו דשל עובד כוכבים פטור ואינטריך כאנך לשל שותפות אף לפי קמא בקונטרס דדגנך אחא ולא דיגון עובד כוכבים ז"ל האי סברא דאי לא תימא הכי לרבנן מנא להו דשותפות עובד כוכבים פטור בראשית הגז אימא כאנך למעוטי של עובד כוכבים אצל שותפות עובד כוכבים חייב: **אמר רבא** ומודה רבי אצט"א בתרומה. נראה דסבר כלישנא בתרא דאין סברא למעט של עובד כוכבים טפי משל ישראל דללישנא קמא דלית לן למעוטי מחד קרא אלא שותפות עובד כוכבים ולא שותפות ישראל לא הוה נריך בכל הנהו דמייתי קרא לרבות שותפות ישראל:

ידרך אין דשותפות לא **כתב** רחמנא **ובכורות** בקרכם וצאנכם **אלא בקרך** ו**צאנך** למה לי ילמעוטי שותפות עובד כוכבים מוזה אף על גב דכתיב **ביתך** דידך אין שותפות לא כתב רחמנא **למען** ירבו ימיכם וימי בניכם **ואלא** **ביתך** למה לי וי"ו **ו**לא **ר**אשית. וא"ת לרבנן נמי תקשי לא לכתוב כאן ולא ראשית ואנא ילפינא מדגנך דשותפות עובד כוכבים פטור מראשית הגז דמדאמרי רבנן לעיל ראשית הפסיק הענין משמע הא לאו ראשית הוה ילפינן מרישיה דקרא וי"ל דרבנן לדבריו דר' אלעאי קא אמרי לדברך דבעי למילף מרישיה דקרא הא ראשית הפסיק הענין: **ואב"א** שותפות עובד כוכבים בתרומה רבנן חיובי מחייבי. מתוך פ"ה אחרון משמע דמדגנך ליכא למעוטי שותפות עובד כוכבים דסברא הוא לחלק צין של עובד כוכבים לגמרי צין של שותפות אצל גזו אין סברא לחלק שכלל זהמה וזהמה יש לעובד כוכבים חלק זה ולא קרינא בחדא מינייהו כאנך ומימה דא"כ מה אינטריך לרבנן קרא דלאנך הא מדגנך דרשינן ולא של עובד כוכבים וילפינן גזו דשל עובד כוכבים פטור וכיון דשל עובד כוכבים פטור של שותפות נמי פטור כדפרישית שאין סברא לחלק (ו) ז"ל דלאו סברא הוא כלל דאפילו ידעינן דשל עובד כוכבים פטור מ"מ לא ידעינן דשל שותפות פטור בשותפות עובד כוכבים והשתא מדגנך ילפינן גזו דשל עובד כוכבים פטור ואינטריך כאנך לשל שותפות אף לפי קמא בקונטרס דדגנך אחא ולא דיגון עובד כוכבים ז"ל האי סברא דאי לא תימא הכי לרבנן מנא להו דשותפות עובד כוכבים פטור בראשית הגז אימא כאנך למעוטי של עובד כוכבים אצל שותפות עובד כוכבים חייב: **אמר רבא** ומודה רבי אצט"א בתרומה. נראה דסבר כלישנא בתרא דאין סברא למעט של עובד כוכבים טפי משל ישראל דללישנא קמא דלית לן למעוטי מחד קרא אלא שותפות עובד כוכבים ולא שותפות ישראל לא הוה נריך בכל הנהו דמייתי קרא לרבות שותפות ישראל:

ראשית הגז פרק אחד עשר חולין

ורבנן **לא** **לכסוב** **רחמנא** **לא** וי"ו **ו**לא **ר**אשית. רבנן אמרי לך אי ס"ד איתקוש למידי לא נכתוב לא ראשית לאפסוקינהו ולא וי"ו למהדר ערבינהו אלא ודאי אפסוקינהו ולא תקשינהו להכי כי היכי דאיתתר לך כאנך לשותפות ישראל (ב) אצל דגנך ודגריס יין למעוטי שותפות עובד כוכבים

מתרומה ואלאך [שם] לשותפות העובד כוכבים גזו אצל לשותפות ישראל לא אייתר קרא: תרומה קדושת הגוף שאסורה לזרים וראשית הגז קדושת דמים ממונא בעלמא וקדושה לאו דוקא: (ט) פסוק (ט). אורחיה לאפסוקינהו והדר עריב להו למילף פטורא דשותפות דעובד כוכבים מהיקשא דתרומה והדר אייתר כאנך למיפטר שותפות דישיראל: ואיצטעים **אימא שופוט עובד כוכבים בתרומה רבנן חיובי מחייבי**. חלקו של ישראל ולא מצי למפטר שותפות דעובד כוכבים בראשית הגז בהיקשא דתרומה הילכך כאנך למעוטי שותפות עובד כוכבים אחא ודגנך למעוטי דיגון עובד כוכבים כגון עובד כוכבים שלקח שדה של ישראל ומירחה הלוקח אותה מבואה מן העובד כוכבים פטור מלעשר ואף על פי שגדלה בשדה של ישראל כדאמרין במנחות צברק רבי ישמעאל (דף קז טו.) מירות העובד כוכבים פוטר אי נמי דגנך ולא דגן עובד כוכבים ולאשמועינן דיש קנין לעובד כוכבים כאנך ישראל להפקיע מיד מעשר וחלקו של עובד כוכבים פטור שאם חזר ומכרו לישראל אינו חייב לעשר אצל חלקו של ישראל חייב ואע"ג דמלאךך משמע להו ולא שותפות עובד כוכבים לא משמע להו מדגנך למעוטי של שותפות עובד כוכבים דדגן כמאן דפליג דמי שהרי חולקין אותה במדה וקרינא ביה דגנך בחלקו של ישראל אצל כאן כל בממה ובהמה יש לעובד כוכבים חלק זה ולא קרינא בחדא מינייהו כאנך: **שלקחו שדה**. שקנו שדה בשותפות: **טבל וחולין מעורבין זה בזה**. ואפילו לאחר שחלקו לא אמרינן יש ברירה וחלקו של עובד כוכבים הלך לו וזה חלק המגיע לישראל וטבל גמור הוא אלא אין ברירה וגם זה שנשאר חליו טבל וחליו חולין דיש קנין לעובד

כוכבים כזאי להפקיע חלקו מיד מעשר. ואני שמעתי שאין לו תקנה לפים שאם צא להפריש מנצח מפריש מן הפטור על החיזו. ולי נראה שיש לו תקנה בשני דבדין אם יש לו טבל ממקום אחר מפריש על זה לפי חליו אייב אלא חליו ואם אין לו טבל אחר מפריש מנייה וזיה לפי כולו כגון אם יש לו עשרים מפריש שנים מהן שאם אין מפריש אלא אחד לא נפטר לפי שזה שהפריש יש חליו שם מעשר חל עליו לפי שהוא פטור ועומד אצל כשמפריש שנים הרי השם חל על האחד ופוטרי את העשרה המחוייבין והא ליכא למימר דילמא שניהם המופרשין בחלקו של עובד כוכבים גדלו ואין שם מעשר חל עליהם דתניא בגמרא דראש השנה (דף יב:) גבי חדש וישן המעורבין דקי"ל [תרומות פ"א מ"ה] אין תורמין מזה על זה וקטני צובר את גרנו לתוכו ומנצח תורם מן החדש שבו על החדש שבו ומן הישן ששבו על הישן שבו וזי היכי דפריש חדש וישן בחולין איכא נמי חדש וישן כמעשר הכא נמי מנצח תורם מן החיזו שבו על החיזו שבו ומן הפטור שבו על הפטור שבו ואפילו למאן דפליג עליה דההוא הכא מודי דהתם הוא דאיכא למימר אין צילה לא נכללו יפה ושמא אין חדש כמעשר לפי חשבון הנותר בחולין ואין ישן כמעשר לפי חשבון הנותר בחולין אצל הכא יש צילה דהא בכל חטה וחטה יש לעובד כוכבים ולישראל חלק כיון דאין ברירה וכי אפריש מנייה וזיה יש כמעשר מן החיזו כפי החיזו ומן הפטור כפי הפטור. ובתוספתא דדמאי (פרק ה ה"ד) מנצחי דטבל וחולין שנתעברו אם יש לו פרנסה ממקום אחר מוציא לפי חשבון כלומר מפריש ממקום אחר לפי חשבון טבל זה המעורב ואם לאו נוטל מן החולין כפי תרומת מעשר שצטבל ואיני יודע מהו. ורבי ורשב"ג הכי פליגי רבי סבר אם יש לו טבל אחר מפריש על זה לפי חליו ואם הפריש לפי כולו דנמנצח מרצה כמעשרות ומעשרותיו מקולקלים וזה מתוקן ועוד ג"מ שאין מפרישים מזה על טבל אחר ור"ש [ב"ג] סבר יש ברירה וכיון שחלקו הרי חלקו של ישראל כולו חייב ואפילו הוא צא להפריש עליו ממקום אחר מפריש לפי כולו והשם חל על מעשרותיו ומתוקנים הם ואם רצה להפריש מזה על מקום אחר מותר: ואי **בעים אימא**. לא תדחק למימר הדר ערביה דתרוייהו צין שותפות עובד כוכבים צין שותפות ישראל לרבי אלעאי מאלךך נפקי דבעינן מיוחד לך ולא שותפות לא שגא דעובד כוכבים ולא שגא דישיראל: **ישראל בר חיובא הוא**. וכל ישראל נקראין בלשון יחיד וי' ולא מיוחד בעינן ובלבד שאובל לקרוא זה כאן של ישראל: **אמר רבא**. אע"פ דפטור ר' אלעאי בשותפות דראשית הגז מודה הוא בכל הני דאמר לקמיה כל חד וחד כדמפרש טעמא: **סרומוסיכס**. משמע לשנים: **אדרבה** **לילף מספרומה**. לחיובא דהא בתרומה נמי כתבי ראשית ודגריס יין ושותפות חייבת זה וקולא וחומרא לחומרא מקשינן (יבמות ט:) : **למה** לי. קרא עריסותיכם לחיובא בשותפות: **כדי עריסותיכם**. כמדבר ניתנה להם תורה ושם נאמר להם כדי עריסותיכם של עכשיו חייב בחלה וכמה עיסת מדבר עומר לגלגלת והעומר עשירית האיפה והחשבון עולה לחמשה לוגין לפוריים שהן שבעה רבעים ועוד מדבריות שהן מ"ג ציאים וחומש ציאה כדאמרין בעירובין צפ' כילד משתתפין (דף פג:). איפה שלש סאין סאה ששת קבין הרי איפה מ"ח קבין קצ ד' לוגין הרי איפה ע"צ לוגין עשירית דידה כמה הוה שבעה לוגין לשבעים לוג ונשני לוגין שהן מ"צ ציאים עשירית שלהן ציאה וחומש הרי שבעת לוגין וציאה וחומש ציאה והלוג ששה ציאים הרי מ"ג ציאים וחומש: **ארצכם**. של שנים הוא אומר: **בקרך ואלאך**. כל הבכור וגו' הרי כתבי ובכורות צברכם ואלאכם אפילו לשנים:

כוכבים כזאי להפקיע חלקו מיד מעשר. ואני שמעתי שאין לו תקנה לפים שאם צא להפריש מנצח מפריש מן הפטור על החיזו. ולי נראה שיש לו תקנה בשני דבדין אם יש לו טבל ממקום אחר מפריש על זה לפי חליו אייב אלא חליו ואם אין לו טבל אחר מפריש מנייה וזיה לפי כולו כגון אם יש לו עשרים מפריש שנים מהן שאם אין מפריש אלא אחד לא נפטר לפי שזה שהפריש יש חליו שם מעשר חל עליו לפי שהוא פטור ועומד אצל כשמפריש שנים הרי השם חל על האחד ופוטרי את העשרה המחוייבין והא ליכא למימר דילמא שניהם המופרשין בחלקו של עובד כוכבים גדלו ואין שם מעשר חל עליהם דתניא בגמרא דראש השנה (דף יב:) גבי חדש וישן המעורבין דקי"ל [תרומות פ"א מ"ה] אין תורמין מזה על זה וקטני צובר את גרנו לתוכו ומנצח תורם מן החדש שבו על החדש שבו ומן הישן ששבו על הישן שבו וזי היכי דפריש חדש וישן בחולין איכא נמי חדש וישן כמעשר הכא נמי מנצח תורם מן החיזו שבו על החיזו שבו ומן הפטור שבו על הפטור שבו ואפילו למאן דפליג עליה דההוא הכא מודי דהתם הוא דאיכא למימר אין צילה לא נכללו יפה ושמא אין חדש כמעשר לפי חשבון הנותר בחולין ואין ישן כמעשר לפי חשבון הנותר בחולין אצל הכא יש צילה דהא בכל חטה וחטה יש לעובד כוכבים ולישראל חלק כיון דאין ברירה וכי אפריש מנייה וזיה יש כמעשר מן החיזו כפי החיזו ומן הפטור כפי הפטור. ובתוספתא דדמאי (פרק ה ה"ד) מנצחי דטבל וחולין שנתעברו אם יש לו פרנסה ממקום אחר מוציא לפי חשבון כלומר מפריש ממקום אחר לפי חשבון טבל זה המעורב ואם לאו נוטל מן החולין כפי תרומת מעשר שצטבל ואיני יודע מהו. ורבי ורשב"ג הכי פליגי רבי סבר אם יש לו טבל אחר מפריש על זה לפי חליו ואם הפריש לפי כולו דנמנצח מרצה כמעשרות ומעשרותיו מקולקלים וזה מתוקן ועוד ג"מ שאין מפרישים מזה על טבל אחר ור"ש [ב"ג] סבר יש ברירה וכיון שחלקו הרי חלקו של ישראל כולו חייב ואפילו הוא צא להפריש עליו ממקום אחר מפריש לפי כולו והשם חל על מעשרותיו ומתוקנים הם ואם רצה להפריש מזה על מקום אחר מותר: ואי **בעים אימא**. לא תדחק למימר הדר ערביה דתרוייהו צין שותפות עובד כוכבים צין שותפות ישראל לרבי אלעאי מאלךך נפקי דבעינן מיוחד לך ולא שותפות לא שגא דעובד כוכבים ולא שגא דישיראל: **ישראל בר חיובא הוא**. וכל ישראל נקראין בלשון יחיד וי' ולא מיוחד בעינן ובלבד שאובל לקרוא זה כאן של ישראל: **אמר רבא**. אע"פ דפטור ר' אלעאי בשותפות דראשית הגז מודה הוא בכל הני דאמר לקמיה כל חד וחד כדמפרש טעמא: **סרומוסיכס**. משמע לשנים: **אדרבה** **לילף מספרומה**. לחיובא דהא בתרומה נמי כתבי ראשית ודגריס יין ושותפות חייבת זה וקולא וחומרא לחומרא מקשינן (יבמות ט:) : **למה** לי. קרא עריסותיכם לחיובא בשותפות: **כדי עריסותיכם**. כמדבר ניתנה להם תורה ושם נאמר להם כדי עריסותיכם של עכשיו חייב בחלה וכמה עיסת מדבר עומר לגלגלת והעומר עשירית האיפה והחשבון עולה לחמשה לוגין לפוריים שהן שבעה רבעים ועוד מדבריות שהן מ"ג ציאים וחומש ציאה כדאמרין בעירובין צפ' כילד משתתפין (דף פג:). איפה שלש סאין סאה ששת קבין הרי איפה מ"ח קבין קצ ד' לוגין הרי איפה ע"צ לוגין עשירית דידה כמה הוה שבעה לוגין לשבעים לוג ונשני לוגין שהן מ"צ ציאים עשירית שלהן ציאה וחומש הרי שבעת לוגין וציאה וחומש ציאה והלוג ששה ציאים הרי מ"ג ציאים וחומש: **ארצכם**. של שנים הוא אומר: **בקרך ואלאך**. כל הבכור וגו' הרי כתבי ובכורות צברכם ואלאכם אפילו לשנים:

דךך

מסורת הש"ס

א) (עירובין מ) גיטין מז. [תוספתא תרומות פ"ב ה"א, ב] (עירובין לו: וט"ז, ג) דישיראל, ד) [מנחות טו.] ט) ויומא יא: ע"ש מנחות דל., ו) [מכות כג:].

גליון הש"ס

גמ'. ואלא ביתך לבאי ארא. פי' מנחות דף מד ע"א תוס' ד"ה טלית ובשכ"א בחידושי שנת דף קלא ע"צ ד"ה הויאל:

הנהגות הב"ח

א) רש"י ד"ה ורבנן וכו' לשותפות ישראל אלא דגנך: (ב) ד"ה פסוק להו אורחיה: (ג) ד"ה טבל וחולין וכו' ומן הישן שבו על הישן שבו דבי הויאב דאיכא חדש וישן בחולין הכי נמי איכא חדש וישן כמעשר כל"ל: (ד) תוס' ד"ה ואיצטעים אימא וכו' שאין סברא לחלק אלא כל"ל:

מוסף רש"י

טבל וחולין מעורבים. אין לך לך מטה וחטה שאין חזיה טבל וחזיה חולין, שחלק העכו"ם פטור, ואף לאחר שחלקו התבואה הלווקח מן העכו"ם צריך לעשר, וישראל צריך לעשר את שלו מיניה וזיה ולא מנצח מעשר מן החיזו ומן הפטור, אלא כי מעשר מיניה וזיה מעשר שלם מנצח מעשר מן החיזו שבו על החיזו שבו ומן הפטור שבו על הפטור שבו (גיטין טו:). של ישראל חייב. לאחר שחלקו היו של ישראל טבל גמור ומעשר מנצח על אחר ומאחר עליו, דים ברירה, ושל עובד כוכבים פטור. לגמרי, ולמ"ק אין ברירה ואפילו חלקו כספיקא הן עומדין (טו:).

^[1] י א ב מיי פ"א מהל' תרומות הל' כ טוש"ע י"ד ס' שלח ספ"ק יא: יא ג מיי פ"ד שם הל' ח טוש"ע י"ד ס' שלח